

CSINTA SAMU 2020.03.17 23:36 Frissítve: 2020.03.17 23:49

Televíziózás

járvány idején – Csinta Samu publicisztikája

Ma este nyolc órától a norvég–magyar Európa-bajnoki pótselejtezővel megkezdődik a labdarúgó Európa-bajnokság ismétlése. Sietek pontosítani: a közmédia sportcsatornáján.

A jelenség néhány napja egyre töményebb módon jön szembe velünk. Bizonyára ki lehetne deríteni, hogy ki a koronavírus által jobb esetben lakásfalak közé kényszerített emberiség lelki egyensúlyát szolgáló ötlet kezdeti „vírusgazdája”, de talán nem is ez a lényeg. Én az adott körülmények között csaknem kétezredmagammal a marosvásárhelyi színház élő online előadása – Csehov: Sirály Keresztes Attila rendezésében – révén szembesülhettem első alkalommal a globalizáció eme ritkán vegytiszta áldásával. Az úttörő(k)nek természetesen jár a gratuláció, de az igazán örvendetes mégiscsak az, hogy a kezdeményezés rohamosan terjed. Ülök itthon a gépem előtt, a Louvre és a George Enescu Emlékmúzeum virtuális meglátogatása között kávéscsészén melengetve a kezemet megnézem-hallgatom a Budapesti Fesztiválzenekar karanténkoncertjét. Mert naná, hogy meg. És közben arra gondolok, mennyi mindent meg kell még néznem élőben hátralévő rövid életem során.

Tekintsék persze ezt afféle buta, meggondolatlan szófordulatnak, pláne, hogy elnézem a nyolcvannégy évesként is változatlanul tervezgető édesapámat. Mindjárt el is szégyellem magam, s hogy némileg palástoljam, gyorsan összeveszek vele, mert meglehetősen nehezen érti meg, de legalábbis fogadja el, hogy felelőtlen kockázatnak tenné ki magát, ha változatlanul élné addigi életét. Azaz naponta járna a kiskertbe, kóruspróbára, hétvégén templomba, ahol istentisztelet előtt hosszasan kivesézik Cristiano Ronaldót és a Sepsi OSK-t. Főleg a kiskert foglalkoztatja, szemmel látható lelkiismeret-furdalás kínozza, hogy a verőfényes tavaszban ő csak lopja a napot, az ilyenkor elvégzendő munkák meg torlódnak. Pillanatnyilag megéri és bólogat a helyzethez, de tíz perc múlva már újrakezdi, hogy mi lenne, ha csak egy órácskára... Rejtett útvonalat is felvázol hozzá, ahol lélekkel nem találkozna, főleg, miután hatóságilag megtiltottam neki a kertbe vezető út mentén lakó barátok, ismerősök meglátogatását.

Most, hogy az aktuális kínálat elapadása nyomán a sporttelevíziók is egyre inkább csatlakozni látszanak az unaloműző, lélekkarbantartó menethez, némileg javulni tetszik a helyzetünk. A

négy évvel korábbi futball Európa-bajnokság felidézésének tervét mindketten üdvözlöttük, gyorsan leltároztuk, mire is számíthatunk, aztán elkezdődött a közös emlékidézés. Még inkább az az alapján való ötletelés, mit is néznénk meg újra, ha már a járvány időmilliomossá varázsolt bennünket. Roppant tanulságos, szociológusok figyelmébe kívánczoló történetek kerekedtek ki belőle.

Mert aki azt hinné, hogy a legutóbbi korok élményanyaga mindent felülírt az emberi emlékezetben, hatalmasat téved. És ez nemcsak a Puskás-generáción szocializálódott „apámnemzedékre” érvényes, hanem rám is, aki korából és szakmájából fakadóan hiába látott már rengeteg kapus-bravúrt, e címszó alatt mégis változatlanul Banks hihetetlen vetődése villan fel elsőként, amellyel az angol kapus a jobb alsó sarokból tolta ki Pelé fejesét az 1970-es mexikói világbajnokság angol–brazil csoportmérkőzésén. Pedig csaknem ötven esztendeje már, hogy a látvány kiugrasztott az ágyból, s az éjszakai órát figyelmen kívül hagyva üvöltve hirdetem a produkció hihetetlen, sohasem látott voltát. Némi magyarázó körülményt természetesen fel tudok vonultatni: az volt életem első, teljes mértékben tudatosan, tervszerűen végigkövetett sporteseménye, nem utolsósorban a család első, közvetlenül a vb kezdete előtt beszerzett fekete-fehér televíziókészülékén. Nem egészen tízéves tudatomba mindenestre olyan mélyen beégtek a mexikói történések, hogy ma is különösebb gond nélkül fel tudom idézni akár Ladislav Petrasnak a román–csehszlovákon – igen, a marseille-i vészt hozó csehszlovák válogatott... – szerzett gólját is. Nem beszélve Pelé zseniális átlépésén, amellyel megalázó módon átverte a kifutó Mazurkiewiczet a brazil–uruguayi elődöntőben.

Ám ezek mégiscsak vizuális élményeken alapuló emlékek, még ha a múlt évezredből származnak is. Apám viszont az 1952-es olimpiára, az évszázad mérkőzésére és – némi mazochizmussal – az '54-es világbajnokságra szavazott. Csupa olyan eseményre, amelyekről csak áttételes élményanyaga lehet, és nem a tömegkommunikáció fejlettségének akkori fokából fakadóan, hanem azért, mert egész életében „elszakított” szurkolóként örülhetett a magyar sportsikereknek. Olyan emberként, aki személyes élmény híján – leszámítva a mozikban vetített részleteket – több szűrőn át szívhatta magába a hőstörténeteket. Olyanokat is, amelyeket ma már hiteles kordokumentumok segítségével sem lehet kiegyenesíteni. De talán nem is fontos. Mert az akkor úgy volt igaz, ahogy igaznak kellett lennie.

Most, hogy felpiszkálta a tv-nosztalgiazás lehetősége, ömlenek belőle az olvasmányélmények, ezerszer hallott dolgok, amelyek többsége még az 1989 előtti világ igényei szerint láttak nyomdafestéket vagy szálltak az éterben. Fiatalkorra hősei bizonyos hányadával újságíróként már magam is találkozhattam, emlékszem, annak idején korszakváltó hevülettel igyekeztem megvilágítani számára bizonyos történeteket. Kezdetben figyelt, majd, mint valami kis motor, működésbe lépett benne az önvédelmi rendszer, amely nem hagyta „károsítani” a testi egészségét, derűlátó, mindent túlélő lelkiségét jó hatásfokkal szolgáló emlékeket. Jó ideje pedig közös cinkos élményként idézzük fel és lelkendezünk Puskásnak azon a bizonyos visszahúzás

cselén, amellyel Wrightot billentette ki az egyensúlyából.

A kíváncsiság nyilván szubjektív tényező, de nem csak az érdeklődés szerteágazó mivolta miatt nehezen megvalósítható egyfajta sportfilmmúzeum gyors létesítése. Sokkal könnyebb egy aránylag a közelmúltból származó, magyar siker emlékét hordozó esemény újrapergetése. Hiszen azt az egészen fiatalok is képesek felidézni, hogyan jutott ki a magyar válogatott a kontinenstornára, plusz újra átélhetjük a négy esztendővel ezelőtti varázslatos három franciaországi hetet, amelyből bizonyára sokan elraktározták szurkolói életük azon élményét, amelyet hozzánk hasonlóan évtizedek múltán is képesek lesznek majd „előhívni”.

Ezekben a napokban minden bizonnyal sok televíziós kolléga agyal azon, mivel töltsék ki fájdalmasabb nézettség-visszaesés nélkül a váratlanul elcsendesedő világ előidézte „adásszünetet”. A hírgyártás, az instant, többnyire a felületesség szintjén megrekedő sportműsorok zakatolásához képest egészen más szakmai kihívás, másfajta empátiát, alaposabb sporttörténeti tudást igénylő feladat visszanyúlni a régebbi múlt archívumába. Egyben viszont lehetőség is valami más, valami maradandóbb megalkotására, amelyet nemcsak járvány idején lehet majd elővenni, hanem életünk békésebb módon lassuló szakaszaiban is. De talán akad olyan alkotóműhely is, ahol a legjobb minőségben készült tegnapi-mai közvetítések újrarájátszásának automatizmusa mellett azon sportesemények felidézése is felvetődik, amelyeket anno filmszalagon örökítettek meg. És nemcsak a futballra koncentrálva, hiszen – az olimpiák művészeti versenyein elért eredményeket is beszámítva – a magyar sport 177 arany-, 151 ezüst- és 174 bronzérem büszke tulajdonosa. És ezzel a legeredményesebb olyan nemzet, amely még nem rendezett olimpiát.

De ez már más vírusok rovására írható.